

Επίκαιροι λόγοι του 4ου μ.Χ. αιώνας

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)



του Πρωτ. π. Θωμά Βαμβίνη

Ο σχολιασμός αποφθεγμάτων του Γεροντικού μπορεί άραγε να θεωρηθή επίκαιρος; Στην δημοσιογραφική ορολογία “επίκαιροι σχολιασμοί” είναι αυτοί που αναλύουν πρόσφατα γεγονότα, που σχολιάζουν την τρέχουσα πραγματικότητα. Με αυτήν την έννοια, οι λόγοι που ειπώθηκαν από τους Πατέρες της αιγυπτιακής ερήμου, πριν από δεκαεπτά αιώνες, δεν μπορούν να αποτελέσουν υλικό επίκαιρου σχολιασμού. Αυτό λέει μια πρώτη επιπόλαιη σκέψη.

Επίκαιρο, όμως, δεν είναι μόνο αυτό που συλλαμβάνει, ως τρέχουσα πραγματικότητα, η δημοσιογραφία. Μια τέτοια προσέγγιση του όρου είναι πρόχειρη και επιδερμική. Επίκαιρο είναι ... καθετί που αφορά στον σύγχρονο άνθρωπο, ο οποίος, όπως όλοι οι άνθρωποι όλων των εποχών, έχει βαθύτατες εσωτερικές ανάγκες. Καθετί, λοιπόν, που τον βοηθά στην πορεία της ζωής του, σ’ όλα τα επίπεδα της υπάρξεώς του, είναι επίκαιρο. Είναι φανερό, ότι δεν είναι απαραίτητο το επίκαιρο να είναι ταυτόχρονα και σύγχρονο, δηλαδή γέννημα της

σύγχρονης εποχής. Μπορεί να μας έρχεται από το παρελθόν, μέσω μιας ζωντανής παράδοσης, η οποία στον κατάλληλο καιρό μας τρέφει με χυμούς του παρελθόντος, οι οποίοι, όμως, δεν έχουν ημερομηνία λήξεως. Επίκαιρο, άλλωστε, σύμφωνα με μία μη δημοσιογραφική ερμηνεία, είναι αυτό που πραγματοποιείται στον κατάλληλο καιρό. Με αυτή την έννοια μπορούμε να μιλάμε για την επικαιρότητα της πατερικής παραδόσεως, επειδή με πληρότητα απαντά “στά καίρια προβλήματα που βασανίζουν τον σημερινό άνθρωπο”. Ο Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Ιερόθεος σε κείμενό του με τίτλο “Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και η εποχή μας”, αναφερόμενος ιδιαίτερα στους αγίους Γρηγόριο Παλαμά, Μάξιμο ομολογητή και Συμεών Νέο θεολόγο, γράφει, ότι “είναι εκείνοι που έχουν επικαιρότητα”, γιατί “μπορούν να μιλήσουν πολύ καλά στον σύγχρονο άνθρωπο”, να απαντήσουν στα προβλήματα που τον βασανίζουν και τα οποία πιθανώς ο ίδιος ο σύγχρονος άνθρωπος να μη συνειδητοποιεί.

Με αυτή την έννοια της λέξης “επίκαιρος”, κάτω από το γενικό τίτλο της στήλης “επίκαιροι σχολιασμοί”, θα στεγάσω μια αναφορά μου σε αποφθέγματα του Μ. Αντωνίου, τα οποία αποτελούν απόσταγμα της μεγάλης ασκητικής του πείρας. Στην εποχή μας εξαπλώνεται σαν επιδημία ένας πνευματικός λήθαργος, οπότε είναι πολύ επίκαιρος ο αφυπνιστικός λόγος των νηπτικών Πατέρων της ερήμου.

“Ρώτησε ο Αββάς Παμβώ τον Αββά Αντώνιο: “Τί να κάμω;” Και του λέγει ο γέρων: “Να μη έχης πεποίθηση στην αρετή σου. Μήτε να μεταμελήσαι για πράγμα οπού πέρασε πιά. Και να κυριαρχής στη γλώσσα σου και στην κοιλιά σου”.

Ο Μ. Αντώνιος, με τις τρεις προτάσεις που είπε στον Αββά Παμβώ, έδωσε ένα πρόγραμμα ασκητικής ζωής, που καθιστά τον άνθρωπο πνευματικά ελεύθερο και αεικίνητο στην ατελείωτη πορεία του προς τον Θεό. Είναι χρήσιμο -επιβάλλοντας ησυχία στο νού μας- να αφήνουμε τα νοήματα τέτοιων λόγων να νοτίζουν την ψυχή μας με την δροσιά του Αγίου Πνεύματος, η οποία είναι ταυτόχρονα “πύρ καταναλίσκον” την αμαρτία και την εμπάθεια.

“Να μη έχης πεποίθηση στην αρετή σου”. Αυτός που έχει εμπιστοσύνη στις αρετές του δεν είναι μόνο πνευματικά αδρανής, επειδή θεωρεί τον εαυτό του ήδη φθασμένο, αλλά κινδυνεύει να πέση από το ύψος στο οποίο βρίσκεται, γιατί τρέφει μέσα του την αιτία της καταστροφής του ανθρωπίνου γένους, που είναι η υπερηφάνεια. Δεν αξιολογούμε τον εαυτό μας και δεν αφήνουμε να εδραιωθή μέσα μας καμμιά ικανοποίηση για υποτιθέμενες αρετές μας. Αφού ακόμη βρισκόμαστε μέσα στον πόλεμο με τα πάθη, ασκούμαστε στο να μην έχουμε καλή ιδέα για τον εαυτό μας. Σύμφωνα με τον μακαριστό Αρχιμ. Σωφρόνιο: “Οφείλουμε να διατηρήσουμε συγχρόνως μία πολύ δυνατή ορμή προς τον Θεό και τη συνείδηση της ανεπάρκειας και της φτώχειας μας. Αν είμαστε ικανοποιημένοι με τον εαυτό

μας, η προσευχή παύει να είναι αυτό που πρέπει να είναι: έκρηξη ηφαιστείου!”. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η αυθεντική αρετή είναι μίμηση του Χριστού. Αυτό, βέβαια, δεν νοείται ως μια απλή εξωτερική συμμόρφωση προς το πρότυπο του Χριστού, αλλά ως εσωτερική μεταμόρφωση, η οποία συντελείται με την μυστηριακή κοινωνία με τον Χριστό, ο οποίος μέσα μας ενεργεί τις αρετές. Δεν έχουμε τίποτε δικό μας. Δεν είμαστε δημιουργοί? είμαστε δημιουργήματα. Αν ο Χριστός πάψη να ενεργή μέσα μας, γινόμαστε κατά τον λόγο του οσίου Σιλουανού “αμαρτωλή γή”. Η ταπείνωση είναι αυτή που μας σώζει και, ακόμη, αυτή είναι που μετρά την προκοπή μας. Ο Μ. Βασίλειος έλεγε: “Προκοπή γαρ ψυχής, προκοπή ταπεινώσεως? υστέρησις δε και ατιμία εξ υψηλοφροσύνης τίκτεται”. “Είπε ο Αββάς Αντώνιος: “Είδα όλες τις παγίδες του εχθρού απλωμένες πάνω στη γή. Και στέναξα και είπα: Ποιός άρα θα τις προσπεράσει χωρίς να τον πιάσουν; Και άκουσα φωνή να μου λέγη : Η ταπεινοφροσύνη”.

“Μήτε να μεταμελήσαι για πράγμα οπού πέρασε πιά”. Αυτός ο λόγος μοιάζει λίγο περίεργος. Εύκολα μπορεί να δημιουργήσει το ερώτημα: δηλαδή, δεν είναι απαραίτητη η μετάνοια και η εξομολόγηση για τις αμαρτίες που έγιναν στο παρελθόν; Δεν εννοεί αυτό το πράγμα. Αυτό που θέλει να τονίσει είναι η βασική αλήθεια, ότι δεν πρέπει να είμαστε στραμένοι σε αυτά που έγιναν αλλά σε αυτά που πρέπει να γίνουν. Δεν στεκόμαστε στο “γιατί το έκανα αυτό το πράγμα;”, αλλά προχωρούμε στο “από εδώ και πέρα τί πρέπει να κάνω”; Η συνεχής επανάληψη του ερωτήματος “γιατί το έκανα;” δηλώνει ασθένεια της ψυχής. Αυτή η εσωτερική ενασχόληση δεν μας αφήνει να προχωρήσουμε μπροστά. Δεν αφήνουμε τον εαυτό μας να πνιγεί στις τύψεις. Με τον πόνο τους προχωρούμε στην μετάνοια, στην “από εδώ και πέρα” διαφορετική πορεία, που είναι αυτή που θα μας σώσει. Μετά από κάθε μας πράξη ο νούς μας πρέπει να στρέφεται στο Χριστό και όχι σε αυτά που κάναμε. Αναλαμβάνουμε την ευθύνη των πράξεών μας απέναντί Του, χωρίς να τις πολυξετάζουμε, χωρίς να τις αναλύουμε και χωρίς κατ? αρχήν να γνωρίζουμε το πραγματικό μέγεθος της ευθύνης μας. Ο Χριστός ξέρει και ο Χριστός θα μας θεραπεύσει. “Είπε ο Αββάς Αντώνιος στον Αββά Ποιμένα: “Να τί είναι το μεγάλο έργο του ανθρώπου: Να αναλαμβάνη, μπροστά στον Θεό, την ευθύνη των σφαλμάτων του και να περιμένη πειρασμούς έως τη στερνή του πνοή”.

“Και να κυριαρχής στη γλώσσα σου και στην κοιλιά σου”. Μαζί με τον εσωτερικό αγώνα πρέπει να ρυθμίζονται και τα εξωτερικά μέλη και οι εξωτερικές σχέσεις. Η πολυλογία ερημώνει την ψυχή, γι? αυτό, κατά την διατύπωση του αγίου Ιωάννου της Κλίμακος, πρέπει να ασκούμε τη σιωπή με γνώση, η οποία είναι μητέρα της προσευχής και να χαλιναγωγούμε τη γλώσσα την “μαιομένην” “προπηδάν εν αντιλογίαις”. Όσο για την κυριαρχία της “κοιλιάς”, πρέπει να ειπωθή, ότι αυτός που νικά την γεύση της τροφής και τον κόρο του στομάχου, κυριαρχεί σε όλο του

το σώμα και σε όλες του τις επιθυμίες. Αποκτά μεγάλη δύναμη.

Στον καιρό μας, που οι άνθρωποι κλείνονται στον εαυτό τους, φυλακίζονται στα εφήμερα και βυθίζονται σε πνευματική αδράνεια, είναι απαραίτητο να ακούγεται η επίκαιρη φωνή της παράδοσης των αγίων Πατέρων, που ανοίγει την ύπαρξη του ανθρώπου για να δεχθή τις ακτίνες του μέλλοντος αιώνας.

http://www.parembasis.gr/2000/frames_00_01.htm